

<https://doi.org/10.3176/hum.soc.sci.1960.2.04>

EESTI NSV KAUBAVAHETUS TEISTE LIIDUVABARIIKIDEGA

L. TULP,

majandusteaduste kandidaat

Kaubavahetus on kõige levinumaks ja üldistavamaks majanduslike seoste vormiks. Tema aluseks on looduslikult ja ajalooliselt kujunenud rahvastevaheline ühiskondlik tööjaotus, eri maade tootmisalane spetsialiseerumine ja sellest tekkiv objektiivne vajadus maade ning rahvaste vaheliseks püsivaks majanduslikuks vahetuseks.

Rahvastevaheliste majanduslike seoste iseloom sõltub valitsevatest tootmissuhetest, neis toimivate majandusseaduste iseloomust. Kapitalismi tingimustes on eri maade majanduslikele vahekordadele iseloomustavad sellele süsteemile omased vastuolud, anarhia ja plaanitus, nõrgemate ja majanduslikus arengus mahajäänud maade ekspluateerimine ja allutamine tugevamate poolt.

Sotsialistlikus majandussüsteemis valitsevate tootmissuhete tõttu on tekkinud esimest korda ajaloos tingimused eri rahvaste võrdõiguslikkuseks ja nende omakasupüüdmatuks koostööks. Ühiskondlikus tööjaotuses sotsialistlike rahvaste ja maade vahel puudub kapitalismile omane konkurentsvõitlus ja majandusliku sunduse kasutamine. Sotsialistlike maade vaheliste majanduslike suhete aluseks on proletaarse internatsionalismi ja leninliku rahvuspoliitika põhimõtete järjekindel ellurakendamine. Nende suhete põhiliseks iseloomustavaks jooneks on igakülgne vastastikune abistamine, mille eesmärgiks on tõsta nõrgalt arenenud maad eesrindlike tasemele ja saavutada nii kogu sotsialistliku süsteemi edasine areng ja tugevnemine. Selle eesmärgi saavutamisel omab otsustavat tähtsust õige ja ratsionaalne sotsialistlik tööjaotus.

Sotsialistliku tööjaotuse oluliseks iseärasuseks ja eeliseks on see, et iga maa saab plaanilises korras koondada oma jõud ja vahendid just nende tootmisalade arendamiseks, milleks ta omab kõige kasulikumaid looduslikke ja majanduslikke tingimusi, tootmiskogemusi ning kaadrit. Seejuures võivad üksikud riigid loobuda mõningate tooteliikide tootmisest, saades need püsivate plaaniliste hangete teel teistest sotsialismileerimaadest. Sel teel saavutatakse ratsionaalne tootmise spetsialiseerimine ja koopereerimine tööstuses ning kõige otstarbekam tööjaotus toiduainete ning toorainete tootmisel. Plaanilises korras üksteise täiendamise ja abistamise ning mittevajaliku parallelismi kõrvaldamise teel üksikute tootmisharude arendamises on võimalik ratsionaalsemalt kasutada iga maa ressursse ja kokku hoida ühiskondlikku tööd, saavutades selle arvel tööviljakuse tõusu nii eri maades kui ka kogu sotsialistlikus süsteemis tervikuna. See aga on otsustav sotsialistliku ning kapitalistliku süsteemi vahelise majandusliku võistluse võitmiseks.

Majanduslikud seosed Nõukogude Liidu üksikute liiduvabariikide vahel on otsesed, vahetud. See on tingitud asjaolust, et üldriiklik omandus on kogu Nõukogude Liidu ulatuses kõikidele liiduvabariikidele ühine. Liiduvabariigid on ühe riigi ühtse rahvamajandussüsteemi kui terviku orgaanilisteks koostisosadeks, kuuludes kogu Nõukogude Liidu rahvamajanduse mastaabis ühiskondliku töö ühtsesse kooperatsiooni. Sellepärast on riiklike piiride kui eraldavate barjääride majandust killustavast mõjust vaba ka rahvamajanduse arendamise ühtne, üleliiduline planeerimine, mis seob kõikide liiduvabariikide majanduse ja tema arengu ühtseks tervikuks.

Eespool nimetatud iseärasustest tingituna on Nõukogude Liidus ka eri vabariikides asuvate ettevõtete vahel otsesed tootmisalase koopereerimise, materiaalse ja tehnilise varustamise ning kaubafondide realiseerimise sidemed, kusjuures organiseeriva vahelülina esinevad mitmesugused üleliidulised ja ka vabariiklikud turustus-varustus- ja kaubandusorganisatsioonid. Liiduvabariikidevahelise sotsialistliku territoriaalse tööjaotuse ja tootmisalase spetsialiseerumise tingimustes esinevad plaanipäraselt rendatavad majanduslikud seosed nende vahel sel kujul, et iga vabariik annab oma (plaanilises korras ette nähtud) osa üldisesse ja ühtsesse Nõukogude Liidu rahvamajanduse arendamise fondi ning saab sellest üldisest fondist vastu teiste liiduvabariikide toodangust seda, mida ta täiendavalt vajab oma majanduse arendamiseks ja töötajate heaolu tõstmiseks.

Kaubavahetuse struktuur iseloomustab kõige üldisemal ja kokkuvõtlikumal kujul iga maa tootmise spetsialiseerumise põhisuundi ja ta kohta rahvastevahelise tööjaotuse süsteemis. Samal ajal on kaubavahetus taastootmisprotsessi orgaaniliseks lüliks, antud maa majanduse arenemise suundi mõjutavaks aktiivseks teguriks. Käesolevas uurimuses vaadeldakse Eesti NSV kaubavahetuslikke seoseid Nõukogude Liidu rahvamajanduse süsteemis ja nende seoste printsiipiaalset erinevust võrreldes kapitalistliku süsteemiga.

*

Eesti rahvamajanduse sotsialistlik arenemine algas meie vabariigi astumisega Nõukogude Liidu koosseisu 1940. aastal. Koos rahvamajanduse sotsialistliku rekonstrueerimisega hakkasid Eestis kui sotsialistliku hii-gelriigi koostisosas kujunema ka uut tüüpi majanduslikud suhted. See protsess aga katkes Suure Isamaasõja puhkemisega.

Fašistlikust okupatsioonist väljus Eesti NSV tugevasti purustatud tööstuse, laostunud põllumajanduse ja vähenenud rahvaarvuga. Kuid just nüüd, sõjajärgsete aastate eriti rasketes tingimustes, kui rahvamajandust oli tarvis taastada ja samal ajal ka sotsialistlikult rekonstrueerida, ilmnes erilise selguse ja eredusega endise majanduslikult nõrga ning sõltuva väikeriigi täiesti uus, kapitalismi tingimustest printsiipiaalselt erinev seisund. Lähtudes leninlikust rahvuspoliitikast ja sotsialistlikust rahvastevahelise tööjaotuse printsiibist, pöörati Nõukogude Liidu rahvamajanduse kui terviku taastamisel ja arendamisel erilist tähelepanu sõjas tugevamini kannatada saanud rajoonide kiirendatud arendamisele ja läänepoolsete, hiljem liitunud alade sotsialistlikule industrialiseerimisele. Kõige selle eesmärgiks oli enam kannatada saanud rajoonide majanduse sõjaeelse taseme taastamine ning seejärel koos teiste rajoonidega selle taseme ületamine, et kindlustada kogu NSV Liidu rahvamajanduse edasist üldist tõusu. Sellest lähtudes oli pärast Suurt Isamaasõda liiduvabariikidevahelise majandusliku vahetuse peamiseks eesmärgiks ning sisuks rohkem kannatada saanud liiduvabariikide ja oblastite abistamine. Nõukogude Liidu rahvamajanduse tugevnedes aga omandas üha suuremat tähtsust liiduvabariikidevaheline

koostöö vastastikuse kasulikkuse ja võrdsuse alusel. See omakorda ei eita, vaid eeldab ka tulevikus vahendite ümberjaotamist liiduvabariikide ja oblastite vahel, selleks et tagada nende majanduse igakülgset arendamist ning ainelise heaolu ja kultuuritaseme tõusu, lähtudes Nõukogude Liidu kui terviku arendamise ühtsetest huvidest.

Eesti NSV majanduslikke seoseid vahetult pärast Suurt Isamaasõda iseloomustab vabariiki sisseveetavate toodete koguväärtuse suur ülekaal väljaveoga võrreldes. Aastatel 1945—1948 saabus teistest liiduvabariikidest Eestisse tarbeesemeid, toiduaineid ja tootmisvahendeid rohkem kui 2,62 miljardi rubla eest, Eestist aga veeti samal ajavahemikul välja 1,49 miljardi rubla eest.¹ Seega moodustas sissevedu 63,4% ja väljavedu 36,6% Eesti NSV kogu väliskaubakäibest. Meie tööstustoodangust saadeti 1945. aastal teistesse liiduvabariikidesse vaid 7%, sisse aga veeti ligi 10 korda rohkem. Toiduaineid toodi 1945. aastal Eestisse 101,4 miljoni rubla väärtuses, välja aga veeti neid ainult 64 miljoni rubla eest.²

Vastavalt meie vabariigi rahvamajanduse taastamise ja sotsialistliku rekonstrueerimise vajadustele moodustasid esimestel sõjajärgsetel aastatel sisseveetavatest kaupadest valdava osa mitmesugused masinad, seadmed, materjalid, kütus ja toorained. Tootmisvahendite osatähtsus moodustas 1945. aastal 53,5% sisseveo koguväärtusest. Tarbekaupade sisseveos domineerisid toiduained, sest meie vabariigi sõjast laostatud põllumajandus ei suutnud sõjajärgseil aastail vabariigi elanikkonda vajalikul määral toiduainetega varustada. Näiteks 1945. ja 1946. aastal veeti Nõukogude Liidu valitsuse otsusel Eesti NSV-sse ainuüksi teravilja 81 299 tonni.³

Vennasvabariikide ulatuslik abi, millele Eesti omalt poolt esialgu ei suutnud kuigi palju vastu pakkuda, põhjustas taastamise ja sotsialistliku rekonstrueerimise perioodil meie kaubavahetuses tugeva passiivsuse. Kuid sotsialismi tingimustes ei asetanud see Eestit mingisse allutatud seisundisse ega põhjustanud tema rahvamajanduse sunnitult ühekülgset arendamist, nagu see esineb kapitalistlikus ühiskonnas. Otse vastupidi! Meile antav abi teenis vahetult vabariigi rahvamajanduse taastamise, arendamise ja sotsialistliku ülesehituse huve. Tema eesmärgiks oli Eesti NSV majanduse tõstmine vanemate liiduvabariikide tasemele, meie vabariigi muutmine võrdvõimeliseks lülikes üldises sotsialistliku tööjaotuse süsteemis. Seda näitab nii NSV Liidu rahvamajanduse arendamise plaani alusel 1953. aastani Eestisse suunatud kapitaalvahetuste suhteline suurus kui ka tööstuse arendamise tunduvalt kiirem tempo, võrreldes vanemate liiduvabariikidega. Üleliiduliste vahendite arvel osutatud abi tõttu saavutas Eesti NSV tööstuse kogutoodang erakordselt lühikese ajaga — juba 1946. aastal — sõjaeelse taseme, jätkates arenemist väga kiires tempos.

Tootmisbaasi tugevnemine ja toodangu suurenemine otsustavates tootmisharudes võimaldas Eestil üha suuremas ulatuses rahuldada oma vajadusi kohaliku toodangu arvel ning selle kõrval ka järjest rohkem välja vedada tootmisvahendeid, toiduaineid ja tarbekaupu. Selle tulemusena muutus Eesti NSV sisseveo ja väljaveo maht ning nende omavaheline suhe. Võrreldes ühe aasta keskmisega ajavahemikus 1945—1948 kasvas sissevedu Eesti NSV-sse 1956. aastaks 5,2-kordseks, ta osatähtsus vabariigi kogu väliskaubakäibes langes aga 51,5%-le. Väljavedu Eesti NSV-st

¹ Andmed 1945.—1948. aastate kohta väärtuselises väljenduses on võetud A. Veimeri teosest «Eesti NSV tööstus tõusuteel», lk. 55 (Tallinn, 1949).

² E. Brandt, Sotsialismi ülesehitamise mõningaid iseärasusi Eestis. Tallinn, 1955, lk. 66 ja 67.

³ Sealsamas.

kasvas samas ajavahemikus 8,6-kordseks ning moodustas 1956. aastal juba ligi poole (48,5%) vabariigi kogu väliskaubakäibest.⁴ Seega oli meie vabariigi sisse- ja väljaveo bilansis toimunud sügav murrang tasakaalustumise suunas.

Sotsialistliku riigi majandusele on väga iseloomustav nii tootmise kui ka kaubakäibe plaanipärane pidev kasv. Sotsialistlik rahvamajandus ei tunne kapitalismile omaseid konjunktuuri kõikumisi ega majanduskriisi nende purustavate tagajärgedega, mis muudavad riikidevahelise kaubavahetuse kõikumiseks ning ebakindlaks. Vastavalt ühiskondliku tootmise arenemise iseloomule sotsialismi tingimustes on ka Eesti NSV sisse- ja väljaveo kasv olnud pidev, ilma ühegi tagasimineku või seisakuta (tab. 1).

Tabel 1

Eesti NSV sisse- ja väljaveo suurenemine aastail 1945—1956
(%-des eelmise aasta suhtes; kogumahu alusel)

Aastad	Sissevedu	Väljavedu	Aastad	Sissevedu	Väljavedu
1946	19,5	22,0	1955	8,0	24,0
1947	24,3	22,5	1956	2,0	15,0
1948	32,5	40,0	1946—1949		
1949	14,4	21,5	keskmine	22,6	26,5
1950	17,8	12,0	1950—1952		
1951	26,3	13,0	keskmine	27,0	15,7
1952	37,3	20,0	1953—1956		
1953	3,0	11,9	keskmine	10,3	16,6
1954	25,0	15,0			

Vaadeldes Eesti NSV sisse- ja väljaveo dünaamikat ajavahemikus 1945—1956 võime eristada kolme selgesti erinevat perioodi. Vastavalt Eesti NSV rahvamajanduse, eriti tööstuse kiire taastamise ning arendamise tulemustele hakkas meie väljaveo kasvu tempo juba 1946. aastast peale ületama sisseveo kasvu tempot, mistõttu sisseveo ülekaal 1948.—1949. aastaks mõnevõrra vähenes. Aastail 1950—1952 aga tõusis tunduvalt sisseveo kasvu tempo ning väljaveo kasv jäi sellest jälle maha. See oli periood, kus vennasvabariigid andsid Eesti NSV-le eriti suurt abi põllumajanduse kollektiviseerimiseks ja tootmistehnilise baasi rekonstrueerimiseks, samuti suurendasid toiduainete sissevedu, selleks et parandada elanikkonna varustamist. Sel perioodil suurenes traktorite hulk meie vabariigi põllumajanduses 3884-lt 1950. aastal 7124-le 1953. aastal ehk ligi 2-kordseks (arvestatuna 15-hobujõulistes tingtraktorites), teraviljakombainide arv tõusis samal ajavahemikul 127-lt 773-le, traktori-heinaniidumasinade arv 109-lt 1331-le jne.⁵ Teravilja sissevedu kasvas 1950.—1953. aastal 22,3 tuhandelt tonnilt 107,9 tuhandele tonnile aastas, jahu sissevedu 49,3 tuhandelt tonnilt 105,1 tuhandele tonnile ja kunstväetiste sissevedu 1949.—1953. aastal 55,4 tuhandelt tonnilt 106,2 tuhandele tonnile aastas.

Väljaveo kasvu tempo hakkas meie vabariigis uuesti ületama sisseveo oma alates 1953. aastast, mil rahvamajanduse kõigi harude sotsialistlik rekonstrueerimine oli põhiliselt juba lõpule viidud ning Eesti NSV kuju-

⁴ Andmed Eesti NSV sisse- ja väljaveo kohta rahalises näitajas on olemas ainult 1945.—1948. ja 1956. aastast.

⁵ Eesti NSV Rahvamajandus. Statistiline kogumik, Tallinn, 1957, lk. 138 ja 141.

nenud tugeva majandusliku baasiga industriaal-agraarseks sotsialistlikuks liiduvabariigiks. Selle tulemusena vähenes tunduvalt mitmete toodete sisseveo vajadus, kusjuures mõningaid varem sisseveetud kaupu (tootmisvahendeid, toiduaineid jne.) hakati nimetamisväärsel hulgal isegi välja vedama. Siiski ületas sissevedu tunduvalt väljaveo kuni 1954. aasta lõpuni. Nende tasakaalustumine toimus allés 1955. aastal ning jätkus veel järgnevailgi aastail.

Siinkohal tuleb aga märkida, et liiduvabariigi sisse- ja väljaveo bilansil, tema tasakaalustamisel või aktiivsuse saavutamisel rahalises väljenduses ei ole Nõukogude Liidu oludes enam sellist tähendust ja tähtsust nagu kapitalistlike maade väliskaubanduses. Sotsialistlikus rahvusvahelises tööjaotuses valitseb tootmise primaat ringluse ees. Tootmise sihiks pole enam vahetusväärtus ja lisaväärtus, vaid otseselt tarbimisväärtus, s. o. ühiskonna materiaalsete vajaduste rahuldamine. Sotsialistliku laiendatud taastootmise planeerimise esmaseks eesmärgiks on materiaalsete proportsioonide kindlustamine. Seega ka liiduvabariikidevahelise sotsialistliku tööjaotuse regulaatoriks pole väärtuselised proportsioonid, vaid optimaalsete materiaalsete proportsioonide kindlustamine kogu Nõukogude Liidu rahvamajanduse ulatuses. Väärtuselistel kategooriatel aga on seejuures suur tähtsus taastootmise kalkuleerimise, planeerimise ja finantseerimise instrumentidina.

Vastavalt Eesti NSV rahvamajanduse ja ta struktuuri arenemisele on toimunud murrangulise tähtsusega muutused ka väliskaubavahetuse struktuuris. Meie vabariigi rasketööstuse jõudsa arengu tulemusena on tootmisvahendite osatähtsus Eesti NSV väljaveos tõusnud $\frac{1}{5}$ -lt 1945.—1948. aastal $\frac{1}{3}$ -le 1956. aastal, sisseveo üldmahus aga vähenenud 53,5%-lt 1945. aastal 49%-le 1956. aastal. Vastavalt sellele on tarbeesemete osatähtsus väljaveos veidi langenud, sisseveos aga suurenenud (tab. 2).

Tabel 2

Eesti sisse- ja väljaveo struktuur 1938.* ja 1956. a.**
(%-des koguväärtusest)

Kaupade rühmad	Sissevedu		Väljavedu	
	1938. a.	1956. a.	1938. a.	1956. a.
Toiduained	11,4	24,6	39,2	21,0
Toorained, pooltooted, materjalid, küttaained	33,2	39,4	34,2	16,0
Masinad, seadmed, instrumendid, aparaadid, transpordivahendid	25,5	11,4	0,8	8,4
Tööstuslikud tarbekaubad	29,7	24,6	18,3	54,3
Muud (elusloomad)	0,3	—	7,5	0,3

* Eesti Majandus 1938. a. Eesti Panga aastaraamat, lk. 113.

** Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu andmeil.

Võrreldes kodanliku diktatuuriperioodiga on Eesti NSV väliskaubakäibes oluliseks kvalitatiivseks muutuseks tööstusliku valmistoodangu erikaalu tunduv tõus väljaveos ja samaaegne toorainete, pooltoodete ning materjalide erikaalu tunduv langus väljaveos ja tõus sisseveos. See on täiesti loogiline ja seaduspärane arengukäik, mis tuleneb sellest, et Eesti seisund liiduvabariikide ja majanduspiirkondade vahelise tööjaotuse süsteemis on printsiipsaalselt erinev ta seisundist kodanlikul diktatuuriperioodil kapitalistlikus maailmamajanduse süsteemis. Olles NSV Liidu rahva-

majanduse süsteemi võrdõiguslikuks liikmeks, on Eesti NSV-l kasutada kõik NSV Liidu rikkalikud loodusvarad. Tootmisaladel, mis kodanlikus Eestis eksisteerisid vaid kitsa siseturu vajaduste rahuldamiseks ning kus töötati kroonilise alakoormusega, töötavad nüüd täisvõimsusega suured tehniliselt rekonstrueeritud ja laiendatud ettevõtted, samuti uusettevõtted. Enamikul tootmisaladel ületab nüüdne tootmismahd kodanliku perioodi tootmismahu paljukordselt. On juurde loodud palju uusi tootmisaladeid, vastavalt liiduvabariikidevahelise territoriaalse tööjaotuse põhisuundadele. Sellepärast tarbib vabariik ka hoopis rohkem toorainet. Põhilise osa meie tekstiili-, metallitöötlemis-, masinaehitus- ja keemiatööstusele, samuti tubakasaaduste, jalanõude ja kondiitrisaaduste tööstusele vajalikest toorainetest ja materjalidest saame sisseveo teel. Nende tööstusharude valmistoodangut aga veame olulistes kogustes välja. Kui toorained, pooltooted ja materjalid 1948. aastal Eesti NSV sisseveos moodustasid umbes 30 ja väljaveos 13%, siis 1956. aastal oli nende erikaal sisseveos tõusnud 35—36%-le, väljaveos aga langenud 8,7%-le (ilma kütuseta).

Paralleelselt nendele muutustele vähenes masinate, seadmete ja aparaatide osatähtsus kodanliku perioodiga võrreldes tunduvalt sisseveos ja suurenes väljaveos. See on Eesti NSV sotsialistliku industrialiseerimise, oma aparaadi- ja masinaehitustööstuse tugeva arendamise otseseks tulemuseks. Vabariigi põllumajanduse ratsionaalsemat spetsialiseerimist, samuti toiduainete tarbimise tunduvalt suurenemist peegeldab toiduainete, eriti just teravilja, jahu, suhkru, puuviljade, veinide, konjakite jne. osatähtsuse tõus sisseveos. Võrreldes kodanliku diktatuuri lõpuperioodiga (1938. a.), veeti näiteks 1956. aastal Eestisse jahu ja teravilja 10,7 korda rohkem; suhkru sissevedu püsib aga 1950. aastast peale 30 tuhande tonni piires, sellal kui kodanliku perioodi viimase 4 aasta (1935—1938) keskmine sissevedu oli 25 700 tonni aastas. Väljaveos on aga toiduainete osatähtsus samadel põhjustel vähenenud, kuigi mitmeid neist (näit. kala-saadusi, kondiitritooteid jt.) veetakse praegu välja tunduvalt suuremates kogustes kui kodanlikust Eestist.

Eesti NSV tähtsamate sisse- ja väljaveokaupade nimestikus toimunud murrangulise tähtsusega muutusi esitavad meile tabelid 3 ja 4.

Tabel 3

Tähtsamad Eesti sisseveokaupad 1938. ja 1956. a.

(%-des koguväärtusest)

1938. a. *		1956. a. **	
Kaupade rühmad ja kaupad	Osatähtsus kogukäibes	Kaupade rühmad ja kaupad	Osatähtsus kogukäibes
Jõu- ja töömasinad	8,6	Puuvill	7,7
Raud- ja teraskaup	7,5	Suhkur	6,8
Raud ja teras	6,5	Mustad metallid	6,4
Puuvill	5,8	Jahu ja teravili	5,3
Põllumajanduslikud masinad ja tööriistad	4,1	Puuvillane riie	5,2
Suhkur	3,6	Siidriie	4,8
Sõidu- ja veoautod	3,3	Villane riie	3,7
Instrumendid, aparaadid (ka raadioaparaadid)	2,8	Liha ja lihatooted	2,6
Villane lõng	2,3	Õmblustooted	2,4
Superfosfaat	2,0	Autod ja autobussid	2,2
Toornahad	1,9	Vill	2,1
Petrooleum	1,6	Kultuurilised ja elutarbelised metallitööstuse tooted	2,0

* Eesti Majandus 1938. Eesti Panga aastaraamat, lk. 115.

** Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu andmeil.

Tähtsamad Eesti väljaveokaubad 1938. ja 1956. a.
(%-des koguväärtusest)

1938. a. *		1956. a. **	
Kauba nimetus	Osatähtsus kogukäibes	Kauba nimetus	Osatähtsus kogukäibes
Või	24,6	Puuvillane riie	14,2
Tselluloos ja paberimass	9,8	Kala ja -konservid	8,8
Metsa- ja saematerjal	8,5	Villane riie	8,1
Elussead	7,4	Puuvillane toorkangas	5,0
Lina	5,2	Omlustooted	4,0
Põlevkivitoorõli	4,8	Põlevkiviõlid (töödeldud)	3,9
Liha	4,7	Paberitooted	3,8
Vineer ja vineerist toolipõhjad	4,1	Tubakasaadused	3,5
Puuvillane niit ja lõng	4,0	Või	3,5
Munad	2,7	Elektrimootorid	3,1
Puuvillane riie	2,3	Puuvillane lõng	2,7
Paber	2,0	Mööbel	2,2

* Eesti Majandus 1938. Eesti Panga aastaraamat, lk. 117.

** Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu andmeil.

Tabelist 3 näeme, et Eesti NSV sisseveos on tähtsamate kaupade seas oma endise valitseva tähtsuse (vt. 1938. a. andmeid) kaotanud kõik metallitöötlemis- ja masinaehitustööstuse tooted. Praegu omavad selle tööstusharu toodetest suhteliselt suuremat osatähtsust transpordivahendid, põllumajandusmasinad, kultuurilised ja elutarbelised kaubad ning majapidamistarbed, kuid needki paiknevad tähtsamate kaupade hulgas alles kümnendal kohal ja veelgi kaugemal. Vabariigi fosforiidi- ja põlevkivitööstuse ning elektrifitseerimise jõudsa arenemise tagajärjel on 15 tähtsama sisseveoartikli hulgast täiesti kadunud superfosfaat ja petrooleum. Vastavalt tekstiili- ja metallitöötlemistööstuse tugevale arengule vabariigis on sisseveetava puuvilla kogus suurenenud 4- ja metallide sissevedu ligi 8-kordseks, võrreldes kodanliku perioodi lõpuaastatega. Iseloomustav rahva tarbimise kasvule on suhkrul, jahul ja teraviljal, lihatoodete ning veinide sisseveo tugev suurenemine ja nende osatähtsuse tõus sisseveos. Metsamaterjalide suure väljaveo asemel kodanlikust Eestist on hakatud neid tunduvalt määral sisse vedama.

Nagu tabelist 4 näeme, on olulised muudatused toimunud ka Eesti NSV tähtsamate väljaveokaupade järjestuses. Kui kodanliku Eesti 10 tähtsama väljaveokauba seas domineerisid põllumajandus- ja metsasaadused, siis praegu esineb 12 peamise väljaveokauba hulgas vaid üks põllumajandusliku päritoluga toode — või —, mis kunagise ülekaaluka esikoha asemel asub tagasihoidlikul üheksandal kohal. Seejuures on iseloomulik, et kui kodanliku diktatuuri päevil veeti tööstuslikult toodetud võid Eestist välja 14 732 tonni (1938. aasta andmeil), siis 1956. aastal oli see vaid 4200, s. o. 3 $\frac{1}{2}$ korda vähem, vabariigi sisetarbimiseks aga jäi tööstuslikult toodetud võid samal aastal 4 korda rohkem. Edasi näeme, et metsamaterjalide-pooltoodete asemel esinevad väljaveo põhiliste kaupade osas nüüd valmistooted — eeskätt paber ja mööbel. Kui praegu veel veetakse vähesel määral välja tselluloosi, siis tulevikus viiakse tema välja vedu miinimumini, samal ajal aga suurendatakse vastavalt paberitoodete väljavedu. Võrdlusandmed kodanliku perioodiga demonstreerivad selleski

osas kujukalt neid põhiliselt erinevaid aluseid, millelele rajaneb Eesti NSV rahvamajandus, ja sügavaid kvalitatiivseid muutusi, mis nõukogude perioodil on toimunud meie vabariigi tootmise ja väljaveo struktuuris. Tseluloosi ja puitmassi peaaegu võrdsest toodangust (1938. a. 90 823 tonni, 1956. a. 92 800 tonni) veeti 1956. aastal välja 33% ehk 30 500 tonni, 1938. aastal aga 88,5% ehk 80 338 tonni. Vabariigis töötlemiseks (koos sisseveetuga) jäi 1956. aastal 71 342 tonni, s. o. 5,2 korda rohkem kui 1938. aastal. Samal ajal veeti paberi- ja kartongitoodangust välja 73% ehk 56 900 tonni, vabariigi vajaduste katteks jäi (koos sisseveetuga) 31 300 tonni. 1938. aastal veeti välja küll vaid 43% toodangust, kuid oma tarviduseks jäi (koos sisseveetuga) siiski 2,6 korda vähem paberit ja kartongi kui 1956. aastal.

Täiesti uute toodetena esinevad väljaveo põhiartiklite hulgas kalatooted, millest umbes poole moodustavad kalakonservid. 1956. aastal ületas meie kalatoodete väljavedu kodanliku Eesti kogu 1938. aasta kalatoodangu. Samal ajal aga on tunduvalt suurenenud vabariigis tarbitav kalatoodete kogus, mis koos sisseveetuga ületab 1938. aasta taseme 2,4-kordselt. Uutena esinevad Eesti väljaveos õmblustooted, töödeldud põlevkiviõlid, elektrimootorid, tubakasaadused ja mitmed teised tööstustooted.

Väga iseloomustav Eesti NSV väljaveo struktuurile on see, et praegu kuulub 15 tähtsama väljaveoartikli hulka vaid kaks pooltoodet — puuvillane toorkangas ja lõng. Kuid nendegi väljavedu lakkab seoses «Kreenholmi Manufaktuuri» viimistlustsehhi käikulaskmisega käesoleval seitse-aastakul ning vastavalt suureneb puuvillase valmisriide väljavedu.

Eespool toodud resümeerides võime märkida, et Eestist väljaveetavate kaupade loetelu on nõukogude aastail muutunud tunduvalt mitmekesisemaks. Arvestades vabariigi tööstuse ja põllumajanduse edasise arengu suundi on ette näha, et tulevikus suureneb eriti mitmesuguste aparaatide, mõõduriistade, automaatikaseadmete ning elektro- ja raadiotehniliste toodete väljavedu, sealhulgas ka välismaale. Alates 1960. aastast hakkab Eesti Leningradi ja Läti energiasüsteemidele andma elektrienergiat, mille hulk on 1965. aastaks planeeritud 3 miljardile kilovatt-tunnile. Tulevikus liidetakse need süsteemid Karjala, Valgevene, Leedu ja Kaliningradi energiasüsteemidega ning luuakse Nõukogude Liidu loodeosas tohutu võimsusega ühtne energiasüsteem, millesse hiljem lülitub ka Poola Rahvavabariik. Põlevkivitööstuse baasil alustatakse fenool-formaldehüüd- ja karbamiidvaikude tootmist, milledest suurem osa veetakse vennasvabariikidesse.

Kõik need väga olulised sisulised muutused Eesti sisse- ja väljaveo struktuuris vastavad täiel määral meie vabariigi rahvamajanduse kõrgele industriaalsele arengutasemele ning tema objektiivselt kujunenud asendile Nõukogude Liidu rahvamajanduse süsteemis. Samuti peegeldavad nad seda väga olulist ning Nõukogude Liidule iseloomulikku tõsiasja, et sotsialistliku tööjaotuse teostamisel liiduvabariikide vahel on silmas peetud vabariigi rahvamajanduse otstarbeka spetsialiseerimise ja kõikide majandusharude ratsionaalse arendamise vajadust.

See fakt, et Nõukogude Eesti kuulub sotsialistlikku maailmamajanduse süsteemi ning on Nõukogude Liidu rahvamajanduse orgaaniline koostisosa, on kodanliku diktatuuriperioodiga võrreldes tinginud kardinaalseid muutusi ka meie majanduslike suhete geograafilistes suundades. Majanduslikult võimsa Nõukogude Liiduga ühinemine ning väljaastumine kapitalistlikust maailmamajanduse süsteemist põhjustas kapitalistlike riikide osatähtsuse järsu languse ja vastavalt sotsialismileerimaade osatähtsuse otsustava suurenemise Eesti sisse- ja väljaveos. Eelkõige ja eriti tugevalt tihenesid Eesti NSV kaubavahetuslikud suhted Nõukogude Liidu teiste

liiduvabariikidega, kelledega Nõukogude Eesti majandust seob vastastikkul kasulik plaanipärane sotsialistlik tööjaotus. Sellest tingituna ei ole kapitalistlikele riikidele Eesti NSV tööstuse tooraine või masinate ja seadmetega ning elanikkonna tarbekaupadega varustamisel jäänud vähegi olulist osa. Samuti pole kapitalistlikel riikidel enam nimetamisväärtset osatähtsust meie väljaveos. Võrdlemisi tihedamad majanduslikud suhted on meie vabariigil kujunenud rahvademokraatiamaadega, kuid need piirduvad ainult üksikute kaubaliikide vahetamisega.

Tabel 5

Eesti sisse- ja väljaveo peamiste suundade võrdlus 1938. ja 1956. aastal
(%-des koguväärtusest)

	Kodanlik Eesti, 1938. a. *		Nõukogude Eesti, 1956. a. **	
	Sissevedu	Väljavedu	Sissevedu	Väljavedu ⁶
NSV Liit (ilma Läti ja Leeduta)	4,9}	4,2}	83,0}	91,5}
Läti ja Leedu	1,3}	2,0}	12,1}	6,1}
Välisriigid	93,8	93,8	4,9	2,4
Neist:				
Saksamaa	31,0	31,4	—	—
Inglismaa	17,9	34,0	—	—

* Eesti Majandus 1938. Eesti Panga aastaraamat, lk. 120.

** Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu andmeid.

Kõige tihedamad, mitmekülgsemad ja tugevamad majanduslikud suhted on Eesti NSV-l arenenud Vene NFSV-ga, eriti tema Tööstusliku Keskrajooni ja Looderajooniga. Nimetatud majandusrajoonidest saame üle 43% kogu oma sisseveost ja sinna läheb üle 56% meie väljaveost. Vene NFSV Tööstuslik Keskrajoon ja Looderajoon annavad meie vabariigile põhiosa sisseveetavatest seadmetest, masinaist, transpordivahendeist jt. metalli- ja masinaehitustööstuse tooteist, samuti tekstiil- ja keemiatootest ning metsamaterjalidest (viimased saame peamiselt Karjala ANSV-st). Omakorda on nad aga meie põlevkiviõlide, metalli- ja masinaehitustööstuse toodete, mööbli, paberi, jalanõude, tekstiiltoodete ja toiduainete (või, kalatoodete ja tubakasaaduste) peamisteks tarbijateks.

Vene NFSV teiste majandusrajoonide kaubavahetuslikud suhted Eestiga on tunduvalt nõrgemad, piirdudes peamiselt üksikute, neile iseloomulike artiklite sisseveoga ning struktuurilt kirju tööstustoodangu ja mõningate toiduainete väljaveoga. Nii näiteks on Uraal Eesti NSV põhiliseks varustajaks mustade ja värviliste metallidega, Volgamaa — naftasaadustega, Mustmulla Keskrajoon ja Lääne-Siber — teraviljaga. Omalt poolt saadame neisse Vene NFSV majandusrajoonidesse kirjus sordimendis tekstiil- ja õmblustooteid, kalakonserve, jalatseid, elektrimootoreid ja teisi tooteid. Vene NFSV annab üle poole Eesti NSV sisseveost ja saab omakorda $\frac{3}{4}$ Eesti väljaveost.⁶

Teistest liiduvabariikidest tuleb kõigepealt märkida Ukraina NSV-d, kes on meie peamiseks varustajaks mitmesuguste toiduainetega (suhkur, jahu, tangud, liha, teravili, taimeõli, aedviljad), põllumajandusmasinatega, loomasöödaga, villaga, kivisöega ja väetistega. Ukraina on omakorda üheks

⁶ Vene NFSV osatähtsus väljaveos on mõnevõrra suurendatud Leningradi ja Moskva kaudu toimuva transiidi arvel.

suuremaks Eestist väljaveetava puuvillase ja villase riide, paberi, mööbli, masinate, seadmete ja aparaatide ning saematerjalide tarbijaks.

Eesti NSV kaubavahetust Läti, Leedu ja Valgevenega iseloomustab väga kirju sisse- ja väljaveo nomenklatuur, kusjuures üksikute kaupade erikaalud on väikesed. Tähtsamateks sisseveokaupadeks on toorpiiritus, raadioaparaadid ja jalgrattad (Lätist), õmblus- ja lihatooted (Leedust). Eesti omakorda saadab neisse liiduvabariikidesse põlevkivi, fosforiidijahu (Lätisse, Leedusse), jalatseid (Lätisse, Valgevenesesse), vanametalli ja naelu (Lätisse), õmblustooted (Leedusse), tselluloosi ja puuvillast ning siidriiet (Valgevenesesse).

Tabel 6

Liiduvabariikide osatähtsus Eesti NSV sisse- ja väljaveos 1956. aastal
(%-des koguväärtusest)

Vene NFSV rajoonid	Sissevedu	Väljavedu	Teised liiduvabariigid ja välisriigid	Sissevedu	Väljavedu
Vene NFSV	52,6	74,0	Ukraina NSV	15,7	10,2
● Sellest:			Läti NSV	6,6	3,6
Põhjarajoon	0,8	2,6	Leedu NSV	5,5	2,5
Looderajoon	20,95	27,0	Valgevene NSV	2,0	4,4
Tööstuslik Keskrajoon	21,0	28,7	Moldaavia NSV	1,7	0,5
Mustmulla Keskrajoon	2,0	2,9	Gruusia NSV	1,1	0,5
Volgamaa	1,7	2,4	Armeenia NSV	0,8	0,3
Põhja-Kaukaasia	0,7	1,5	Aserbaidžani NSV	0,3	0,3
Uraal	4,3	4,3	Kasahhi NSV	1,3	0,6
Lääne-Siber	1,0	2,6	Usbeki NSV	5,7	0,3
Ida-Siber	0,05	0,6	Turkmeenia NSV	0,89	0,11
Kaug-Ida	0,1	1,4	Tadžiki NSV	0,9	0,15
			Kirgiisi NSV	0,01	0,15
			Välisriigid	4,9	2,4

Kaugemate liiduvabariikidega, mis paiknevad kliimatiliselt märksa soojematel aladel, on Eesti NSV-l kaubavahetus passiivne. Neist vabariikidest veetakse meile toor- ja toiduaineid, mida meil endil ega teistel põhjapoolsematel liiduvabariikidel pole või pole piisavalt.

Moldaavia NSV-st saab Eesti peamiselt puuvilju, veine ja puuviljakonserve, Kesk-Aasia liiduvabariikidelt puuvilla ja toornahku, Kasahhi NSV-st peale nende veel teravilja ja värvilisi metalle, Taga-Kaukaasia liiduvabariikidelt veine, toorsiidid ja tubakat. Eesti NSV väljavedu nendesse liiduvabariikidesse on väga mitmekesine, kusjuures suuremat erikaalu omavad tekstiil- ja õmblustooted, elektrimootorid, raadiotehnilised seadmed ja elektriinstallatsioonimaterjalid, kalakonservid, lakid, värvid, jalatseid ja mööbel.

Impordina välisriikidest saame peamiselt suhkrut, jahu, tubakat, autosse, tekstiil- ja õmblustooted, jalatseid ning tsitrus- ja muid puuvilju. Eksporteerime neisse peamiselt võid, puuvillast ja siidriiet, elektrimootoreid ning mitmesuguseid mõõteaparaate.

*

Ülevaade Eesti NSV kaubavahetuslikest seostest näitab, et sotsialismi tingimustes meie rahvamajanduse arengus toimunud sügavad murrangud kajastuvad ka meie majanduslikes suhetes enestes. Eesti muutumisega imperialistliku Lääne põllumajanduslikust ripatsist Nõukogude Liidu võrdõiguslikuks ja tööstuslikult arenenud liiduvabariigiks muutusid ka tema

majanduslikud seosed ja nende toime. Kodanliku Eesti olid tema majanduslikud suhted allutanud imperialistlikele suurriikidele, muutnud ta nende poolt eksploateeritavaks ning ainult formaalselt iseseisvaks, Nõukogude Eesti majanduslikud suhted on aga kujunenud nõukogude liiduvabariikide rahvamajanduse kõigekülge ratsionaalse arendamise ja rahva heaolu tõstmise tööriistaks. Nõukogude Liidu sotsialistlike tootmissuhete tingimustes etendab majanduslik vahetus liiduvabariikide vahel väga tähtsat ja aktiivset osa nii iga liiduvabariigi kiiretempolisel arendamisel kui ka kogu Nõukogude Liidu rahvamajanduse grandioossete ülesannete edukal lahendamisel.

Ka käesoleval seitseaastakul on liiduvabariikidevahelistel majanduslike suhetel tähtis koht nende majanduse ratsionaalse spetsialiseerimise ja omavahelise sotsialistliku tööjaotuse süvendamisel. Need probleemid aga ei kuulu käesoleva artikli raamidesse.

*Eesti NSV Teaduste Akadeemia
Majanduse Instituut*

Saabus toimetuses
23. I 1960

ТОВАРОБМЕН ЭСТОНСКОЙ ССР С ДРУГИМИ РЕСПУБЛИКАМИ СОВЕТСКОГО СОЮЗА

Л. Тульп,

кандидат экономических наук

Резюме

Проблема экономических связей — это вопрос о взаимоотношениях между странами и народами в процессе всемирного воспроизводства.

Экономические связи базируются на сложившемся в силу исторических и природных условий международном общественном разделении труда, специализации отдельных стран по отраслям производства и возникающей в связи с этим объективной потребности в постоянном экономическом обмене между странами и народами, который представляет собой органическую составную часть всей мировой экономики. Наиболее распространенной и характерной формой экономических связей является товарообмен.

Характер международных экономических связей зависит от господствующих производственных отношений.

С самого начала своего существования буржуазная Эстония ориентировалась на западные державы и оказалась в мировой империалистической экономической системе в положении страны, подчиненной диктатуре монополий и эксплуатируемой ими. В соответствии с этим изменилась также структура народного хозяйства Эстонии, которое приспособилось к требованиям капиталистического мирового рынка, в первую очередь Англии и Германии. Из страны с сильно развитой промышленностью буржуазная Эстония превратилась в аграрную страну, в рынок для реализации готовой промышленной продукции великих держав и в поставщика сельскохозяйственной продукции, сырья и полуфабрикатов. В импорте Эстонии непрерывно уменьшался удельный вес пищевых продуктов и рос удельный вес машин, оборудования и промышленных потребительских товаров. В экспорте же возросло значение пищевых продуктов и снизилось значение промышленных потребительских товаров, причем постоянно доминировал удельный вес сырья и полуфабрикатов в ущерб машинам и оборудованию. При этом объем внешней торговли буржуазной Эстонии в большой степени зависел от колебаний конъюнктуры капиталистического мирового рынка.

В результате включения Эстонии в социалистическую систему характер и направления ее экономических связей существенно изменились.

В условиях социализма отношения между народами впервые в истории человечества строятся на принципах полного равноправия, взаимопомощи и взаимной выгоды, с целью помочь экономически слабым странам достичь уровня передовых и тем самым добиться расцвета экономики всей социалистической системы и повышения жизненного уровня трудящихся. Общественное разделение труда между социалистическими народами и странами базируется на принципах пролетарского интернационализма и ленинской национальной политики в интересах общего подъема всей социалистической системы в целом.

Развитие народного хозяйства Эстонии по социалистическому пути началось с вступлением нашей республики в состав Союза ССР в 1940 г. В ходе социалистической реконструкции народного хозяйства у Эстонии, как составной части огромной социалистической державы, начали формироваться и экономические связи нового типа. Однако процесс этот был прерван начавшейся в 1941 г. Великой Отечественной войной. Из этой войны Эстония вышла с сильно разрушенной промышленностью, расстроеным сельским хозяйством и уменьшившейся численностью населения, и ей была оказана существенная экономическая помощь со стороны других братских республик. Валовая стоимость ввозимой в республику продукции в 1945—1948 гг. превысила валовую стоимость продукции, вывозимой в другие союзные республики, в 1,7 раза. В соответствии с нуждами восстановления и социалистической реконструкции народного хозяйства и основными задачами индустриализации нашей республики преобладающую часть ввозимых в этот период товаров составляли различные средства производства.

Всесторонняя помощь братских республик и присущая периоду восстановления так наз. «сильная пассивность торгового баланса» не принесли Эстонии подчиненного положения и принудительно однобокого развития ее народного хозяйства, как это происходит в условиях империалистической системы. Наоборот, помощь, оказанная Эстонии, служила задаче укрепления народного хозяйства республики, в результате чего выпуск валовой продукции промышленности Эстонской ССР за исключительно короткий срок — уже к 1946 г. — достиг довоенного уровня и в настоящее время превышает этот уровень примерно в 10 раз.

По мере укрепления промышленности и сельского хозяйства Эстонская ССР смогла во все большей степени удовлетворять свои нужды за счет собственного производства и попутно во все большем объеме вывозить как средства производства, так и промышленные товары народного потребления и продукты питания. Ввоз Эстонской ССР возрос к 1956 г. (по сравнению со среднегодовым в 1945—1948 гг.) в 5,2 раза, а вывоз — в 8,6 раза, причем валовая стоимость вывоза в 1956 г. уже почти равнялась стоимости ввоза.

В структуре товарообмена Эстонской ССР с другими союзными республиками по сравнению с буржуазным периодом произошли существенные изменения. В валовой стоимости ее ввоза значительно повысился удельный вес средств производства, а также удельный вес готовой промышленной продукции, в то время как удельный вес полуфабрикатов, сырья, материалов, а также пищевых продуктов значительно снизился. И наоборот, в валовой стоимости ввоза существенно возрос удельный вес пищевых продуктов (за исключением продуктов животноводства и рыбы), сырья и материалов, в то время как удельный вес группы промышленных потребительских товаров, машин, оборудования, аппаратов и инструментов соответственно снизился.

В результате развития хозяйственных связей экономической обмен Эстонии с другими союзными республиками постепенно приобретал характер взаимно выгодного обмена и сотрудничества между все более и более равносильными партнерами.

В ввозе и вывозе Эстонской ССР наибольший удельный вес имеет РСФСР (52,6% ввоза и 74% вывоза), где в свою очередь преобладает удельный вес Центрального промышленного района (21% ввоза и 28,7% вывоза) и Северо-Западного района (21% ввоза и 27% вывоза). Другими союзными республиками, имеющими наибольшее значение в ввозе и вывозе Эстонской ССР, являются Украинская ССР (15,7% ввоза и 10,2% вывоза), прибалтийские союзные республики (12,1% ввоза и 4,4% вывоза), Узбекская ССР (5,7% ввоза и 0,3% вывоза) и Белорусская ССР (2,0% ввоза и 4,4% вывоза). Товарообмен Эстонской ССР с другими союзными республиками и экономическими районами менее интенсивен.

Происшедшие в ввозе и вывозе Эстонской ССР глубокие внутренние изменения свидетельствуют о том, что современная структура товарообмена республики вполне соответствует высокоразвитому в индустриальном отношении социалистическому государству. Эстонская ССР занимает в системе народного хозяйства Советского Союза равноправное положение среди других союзных республик и имеет с ними тесные, неуклонно развивающиеся экономические связи.

Экономические связи Эстонской ССР и в текущей семилетке будут иметь существенное значение в деле развития и дальнейшей рациональной специализации экономики республики.

DER WARENAUSTAUSCH DER ESTNISCHEN SSR MIT DEN ANDEREN REPUBLIKEN DER UdSSR

L. Tulp

Zusammenfassung

Das Problem des wirtschaftlichen Verkehrs ist der Sache nach die Frage von den Wechselbeziehungen der einzelnen Länder und Völker im Reproduktionsprozess der Welt.

Basis der wirtschaftlichen Beziehungen ist die geschichtlich und naturgemäss bedingte internationale Teilung der gesellschaftlichen Arbeit, die Spezialisierung der einzelnen Länder in gewissen Produktionszweigen und die daraus erwachsende objektive Notwendigkeit eines ständigen wirtschaftlichen Austausches zwischen den Ländern und Völkern. In ihrem Entwicklungsprozess gestalten sich die wirtschaftlichen Verbindungen zu einem Bestandteil des Wirtschaftslebens der Welt. Der Warenaustausch wiederum ist die verbreitetste und allgemeinste Form der wirtschaftlichen Verbindungen.

Der Charakter der internationalen wirtschaftlichen Beziehungen ist von den herrschenden Produktionsverhältnissen abhängig. Das bürgerliche Estland richtete sich während seiner ganzen Existenz nach dem Westen und geriet im System der imperialistischen Weltwirtschaft in die Lage eines dem Monopolkapital unterworfenen, vom Monopolkapital ausgebeuteten Landes. Dementsprechend gestaltete sich auch die Struktur der estnischen Volkswirtschaft, indem sie sich den Anforderungen des kapitalistischen Weltmarktes, insbesondere Englands und Deutschlands anpasste. Estland, vorhin ein industriell gut entwickeltes Land, wurde nunmehr Agrarland und fügte sich in die Rolle eines Absatzmarktes für die Industrie der Grossmächte, in die Rolle ihres Lebensmittel- und Rohstofflieferanten. Der Anteil der Lebensmittel in der Einfuhr nach Estland war in ständigem Sinken begriffen, während gleichzeitig die Einfuhr der Maschinen, der technischen Ausstattung und der industriellen Gebrauchswaren stieg. In der Ausfuhr aber vergrösserte sich umgekehrt der Anteil der Lebensmittel, Rohstoffe und Halbfabrikate, während sich der Anteil der industriellen Gebrauchswaren, ganz besonders der Maschinen und der technischen Ausstattung stets verringerte. Hinzu kam der Umstand, dass der Aussenhandel des bürgerlichen Estland von den Oszillationen der Konjunktur auf dem kapitalistischen Weltmarkt gänzlich abhängig war.

Ganz anders sind der Charakter und die Richtung der Wirtschaftsbeziehungen Estlands im sozialistischen System der Weltwirtschaft.

Im Sozialismus beruhen die Beziehungen zwischen den Völkern erstmalig in der Geschichte der Menschheit auf den Prinzipien einer vollkommenen Gleichberechtigung, der gegenseitigen Hilfe und des gegenseitigen Nutzens; mit dem Ziel, die wirtschaftlich schwächeren Länder zum Niveau der fortschrittlichen zu verhelfen und so die wirtschaftliche Blüte des ganzen sozialistischen Systems und eine weitere Besserung der Lebensbedingungen der Werktätigen zu erreichen. Die gesellschaftliche Arbeitsteilung erfolgt zwischen den sozialistischen Völkern und Ländern auf Grund des proletarischen Internationalismus und der leninschen Nationalitätspolitik, wobei das Interesse des sozialistischen Systems als eines Ganzen im Auge behalten wird.

Der sozialistische Aufstieg der estnischen Volkswirtschaft begann 1940 mit dem Eintritt unserer Republik in die UdSSR. Neben der sozialistischen Reorganisation der Volkswirtschaft knüpfte Estland als ein Bestandteil des sozialistischen Riesenstaates ganz neue Wirtschaftsbeziehungen an. Dieser Prozess wurde jedoch durch den Ausbruch des Grossen Vaterlandskrieges unterbrochen.

Nach dem Grossen Vaterlandskrieg ist Estland, dessen Industrie ganz zerrüttet, die Landwirtschaft desorganisiert und die Volkszahl vermindert war, von den anderen Sowjetrepubliken wirkungsvoll unterstützt worden. Der Gesamtwert des Imports von den anderen Republiken war 1945—1948 in Estland 1,7mal grösser als der Gesamtwert der von Estland nach diesen Republiken exportierten Produktion. Den Erfordernissen des Wiederaufbaus und der Industrialisierung unserer Republik gemäss, bestand damals der überwiegende Teil der importierten Waren aus verschiedenen Produktionsmitteln.

Die allseitige Hilfe der anderen Sowjetrepubliken und die für den Wiederaufbau charakteristische, sozusagen «stark passive Handelsbilanz» versetzten Estland keineswegs in eine untergeordnete Lage, auch führten sie hier keine zwangsmässig einseitige Entwicklung der Volkswirtschaft herbei, wie es im imperialistischen System geschieht. Im Gegenteil, die Estland erwiesene Hilfe diente zur Festigung der estnischen Volkswirtschaft: infolgedessen erreichte die Gesamtproduktion der estnischen Industrie in ausserordentlich kurzer Frist (bereits 1946) den Vorkriegsstand, den es im gegenwärtigen Augenblick etwa ums 10fache übertrifft.

In dem Masse, wie ihre Industrie und Landwirtschaft erstarkten, konnte die Estnische SSR ihre Bedürfnisse immer mehr aus der eigenen Produktion decken, gleichzeitig aber immer mehr Produktionsmittel, industrielle Gebrauchsartikel und Lebensmittel ausführen.

Zum Jahre 1956 stieg der Import der Estnischen SSR (im Vergleich zum Durchschnitt der Jahre 1945—1948) 5,2mal, der Export aber 8,6mal, wobei der Gesamtwert des Exports 1956 dem des Imports nahezu gleich war.

Was die Struktur des Warenaustausches der Estnischen SSR anbetrifft, so traten hier — gegen die bürgerliche Periode — wesentliche Veränderungen ein. Im Gesamtwert des Exports ist der Anteil der Produktionsmittel und der fertigen Industrieerzeugnisse bedeutend gestiegen, während der Anteil der Halbfabrikate, Rohstoffe, Materialien und Lebensmittel stark gesunken ist. Im Gesamtwert des Imports hingegen ist der Anteil der Lebensmittel (Fischerei- und Tierzuchterzeugnisse ausgenommen), Rohstoffe und Materialien bedeutend grösser geworden, während der Anteil der industriellen Gebrauchsartikel, Maschinen, technischer Ausstattung, Apparate und Werkzeuge entsprechend gesunken ist.

Infolge dieser energischen Entwicklung der Wirtschaftsbeziehungen erlangte der Warenaustausch Estlands mit den anderen Republiken der Sowjetunion in fortwährend ansteigendem Masse den Charakter eines für beide Seiten vorteilhaften Verkehrs in einer Gemeinschaft, wo das Potential der Partner sich immer mehr ausgleicht.

Am Import und Export der Estnischen SSR ist die Russische Föderation am meisten beteiligt (mit 52,6% am Import und mit 74% am Export), die ihrerseits mit dem Zentralen Industriegebiet (Import 21%, Export 28,7%) und dem Nordwestgebiet (Import 21%, Export 27%) den meisten Verkehr hat. An der Ein- und Ausfuhr der Estnischen SSR haben ausserdem noch folgende Sowjetrepubliken wichtigen Anteil: die Ukrainische SSR (Import 15,7%, Export 10,2%), die beiden anderen baltischen Republiken (Import 12,1%, Export 6,1%), die Usbekische SSR (Import 5,7%, Export 0,3%) und die Belorussische SSR (Import 2,0%, Export 4,4%). Der Warenaustausch der Estnischen SSR mit den übrigen Republiken und Wirtschaftsgebieten der Sowjetunion ist weniger intensiv.

Aus dem Geschilderten ist ersichtlich, dass die heutige Struktur des Warenaustausches der Republik die eines industriell wohlentwickelten sozialistischen Staates ist. Die Estnische SSR nimmt im Volkswirtschaftssystem der UdSSR eine gleichberechtigte Stellung neben den anderen Sowjetrepubliken ein, mit denen sie einen lebhaften und stets anwachsenden wirtschaftlichen Verkehr hat.

Auch in der gegenwärtigen Periode des Siebenjahrplans werden die wirtschaftlichen Beziehungen der Estnischen SSR für die weitere Entwicklung und zweckmässige Spezialisierung der Wirtschaft unserer Republik von wesentlicher Bedeutung sein.

*Institut für Ökonomie
der Akademie der Wissenschaften
der Estnischen SSR*

Eingegangen
am 23. Jan. 1960